

KULTURA

SKANDALI – Tragom lošega prijevoda Brownova romana »Da Vinci je kod«

I KIKLOP BI VIDIO PRIJEVARU

Kako je djelo koje ne silazi s ljestvica najčitanijih knjiga i koje izaziva polemike u vjerskim i laičkim krugovima, te time ostavlja utjecaj u društvu, u nas objavljeno u očito brzopoteznom prijevodu s mnoštvom pogrešaka

Marko Kovačić

U želji za brzom zaradom nakladnici u nas preplavljuju tržište svjetskim uspješnicama u brzopoteznim površnim prijevodima s kojima kvaliteta, nekadašnja kultura i visoka razina prijevoda gube bitku. Neuki ljudi beskrupulozno prevode zahtjevne knjige koje zatim kuriraju za nagrade te se čak nagraduju i sami prijevodi. Tako je roman Dana Browna »Da Vinci je kod« (s engleskog prevela Suzana Sesvečan, izdavač V.B.Z.) ušao u uži izbor za »Kiklopa«, ove godine ustanovljenu nagradu Istarskoga sajma knjiga, u kategoriji najbolje inozemne knjige.

Riječ je o doista vrlo uzbuđljivom i poučnom romanu koji nam razotkriva navodne da Vincijeve vjerske nazore utkane u njegove slike, ali to što se pridjevi »najzbuđljiviji« i »najprodavaniji« poistovjećuju s »najbolji« pokazuje nedostatak objektivnosti i obaviještenosti ocjenjivača te općenito srozavanje kulturne razine društva. Kiklop-sko je glasačko tijelo, čini se, uspelo pronaći literarnu kvalitetu u tom djelu zažmirivši na ono jedno oko pred neprihvatljivošću prijevoda romana. Dakle, ta je knjiga u nas prevedena, ali više ilustrativno, u natuknicama, ovlaš.

»Novi« naziv »Madona na stijenama«

U novom prijevodu, kojem se možemo samo nadati u budućnosti, možda pokoji francuski izraz bude točno prepisan, a »Madonna of the Rocks« bi k tome mogla biti i točnije prevedena kao »Bogorodica u pećini«, no tada

će biti prekasno jer u novinama je već prihvaćen »novi« naziv »Madona na stijenama«. Tvrđnje iznesene u knjizi zaprepašuju čitatelje, kao, na primjer, u ovom opisu »Posljednje večere«: »Na slici se Petar naslanjao zlokožno prema Mariji Magdaleni i rezao svojom rukom nalik oštrici grlo Mariji Magdaleni.« Učenog čovjeka mnogo više zaprepašuje, međutim, nekorištenje zamjenika i brkanje glagola »naslanjati se« i »naginjati se«. Zamjenice ne pomažu kad su glagoli posrijedi, nego treba primijeniti sinonime. U ovim primjerima isti se glagol pojavljuje u glavnoj i zavisnoj rečenici: »Edwards je ugledao policijsku blokadu. Sophin Smart jurio je diplomatskom četvrti, jureći pokraj veleposlanstava i konzulata.«

Koga je ugrizao policijski pas?

Evo još jedne izjave kakvima »Da Vinci je kod« zahvaljuje popularnost: »I dare say Peter was something of a sexist.« Autor ovdje ipak ima dvije ograde. Njegov lik bi se »usudio reći« da je Petar bio »pomalo« seksist. U prijevodu su, međutim, sve ograde uklonjene i izjava je pojačana: »Moram priznati, Petar je bio poznati seksist.« Pojačanje je dobio i izraz »hell if I know« preveden kao »j... me ako znam«. Student je postao studentica nakon ove rečenice, i to odjevena u crno: »A long-legged maths major at the back raised his hand« prevedeno je kao »Dugonoga studentica matematike odjevena u crno podigla je ruku«. Nakon toga slijedi čitav razgovor s dotičnom »studenti-

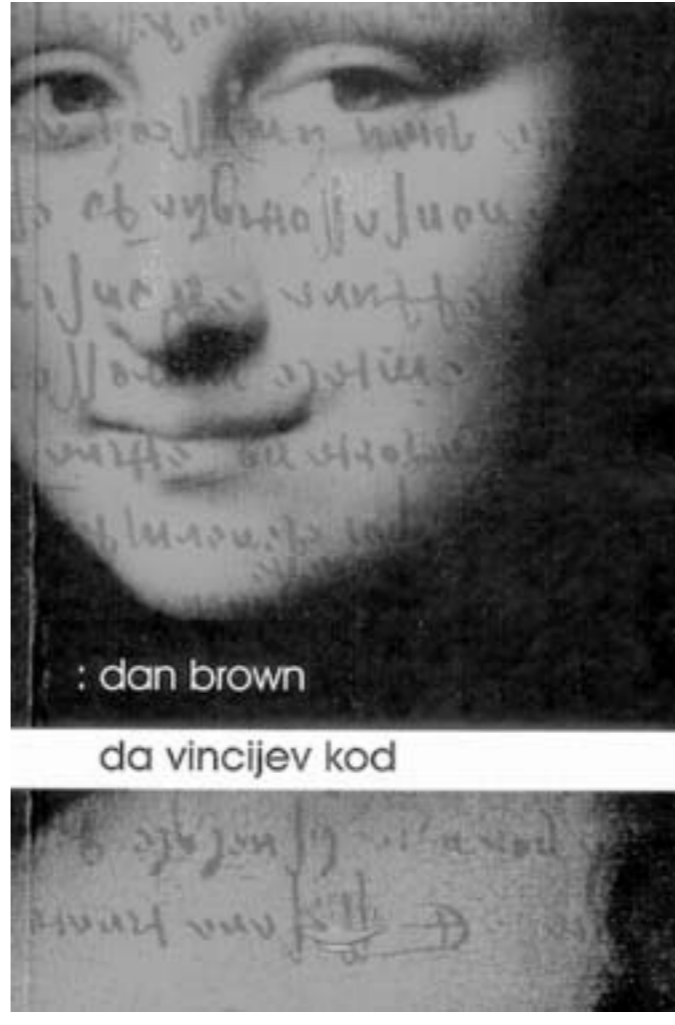
U lokalnoj utrci za brzom zaradom: Svjetska uspješnica Dana Browna

com« kojoj spol zakljelo nije promijenjen u skladu s važnošću žena i Marije Magdalene prema doktrini Sionskog priorija.

Razlika u značenju između riječi »crime« i »criminal« i sličnost potonje s našom riječju »kriminal« uzela je svoj danak u rečenici »...police dog trying to bite an American criminal« prevedenoj

kao »...policijski pas koji pokušava ugristi američki kriminal« umjesto »američkog kriminalca«. Umjesto da bude »princeza koja je pala u nemilost«, »a princess who fell from grace«, ovdje je »princeza koja je pala iz milosti«. Takvo neodgovorno prevođenje nastavlja se i u drugim sferama.

Kad netko ispiše sva dva-

Kad neuki prevode zahtjevne knjige: »Da Vinci je kod« na hrvatskome jeziku

deset dva slova hebrejske abecede, nadajmo se da će ih u nekom budućem prijevodu doista toliko i biti. Doznat ćemo tada možda da se ne trebamo motati okolicom Milana tražeći crkvu Santa Maria delle Grazie jer će nam novi prijevod otkriti da se »Posljednja večera« nalazi u Milanu, a ne u blizini Milana. Prestat ćemo se tada pitati otkud uz

dvije Galicije sad još i treća jer ćemo doznati da je Franckuska u vrijeme Isusova raspeća bila poznata kao Galija, a ne Galicija.

Bezgrešno začće – »časna koncepcija«?

gdje nije ostavljen u izvornom obliku, Arc de Triomphe je, možda pod utjecajem nekih prijevoda Zole, preve-

den kao »Trijumfalna kapija« umjesto »Slavoluk pobjede«. Možda neki budući prevoditelj prolista rječnike, pa otkrije da je »May Day« prvi dan svibnja, da je »immaculate conception« »bezgrešno začće«, a ne »časna koncepcija«, a »basso-relief« da je »bareljef«. Možda otkrije riječi »senešal« i »cilicij« te imena Ištar, Arhilo, Mitra, umjesto da se drži principa »što ne znam to ne diram«.

Potpuni pregled zahtijevao bi više vremena nego što je zacijelo utrošeno na cijeli prijevod. Analiza prijevoda je osjetljiv i nezahvalan posao koji se doživljava kao cjepidlačenje, a ne kao želja da se upozori na odgovornost koju izdavači imaju prema čitateljima. Čitatelj neće znati da je prevaren dok mu stručnjaci na to ne ukažu, baš kao što u nedavnoj aferi nismo znali da jedemo lažni med, dok nas u to nisu uvjerili upravo stručnjaci.

Ljudski je griješiti, moguće je da i ova kritika sadrži pogreške, ali protiv takvih ljudskih osobina kao što su površnost i nemar treba se boriti, makar unutar struke. Prevoditeljima treba dati dovoljno vremena za prijevod i općenito dignitet njihovoj struci. Urednik treba ocijeniti je li prevoditelj dorastao tekstu ili mu dodijeliti kompetentnog redaktora. Ako izdavač ne zadovoljava uvjete kvalitete, tada se prevoditeljski ceh treba ograditi od nekompetentnosti. Ovdje se radi o višestruko nagrađenom djelu koje ne silazi s ljestvica najčitanijih knjiga i nije pukobavavno štivo, nego knjiga koja izaziva polemike u vjerskim i laičkim krugovima te time ostavlja utjecaj u društvu.

ULAGANJA – U Splitu se trenutno istodobno ulaže u sedam objekata u kulturi

PREOPTEREĆENA GRADSKA BLAGAJNA

Splitski HNS traži da se status svih nacionalnih kazališnih kuća u Hrvatskoj izjednači sa zagrebačkim, kaže Marijan Šare

SPLIT – Marijan Šare, član splitskoga Gradskog poglavstva zadužen za kulturu i član HNS-ova interesnog odbora za kulturu Splita, upozorava na povlašteni položaj zagrebačkoga HNK u čijem financiranju podjednako sudjeluju Grad Zagreb i država, dok se ostala hrvatska narodna kazališta iz gradskog proračuna financiraju sa stopostotnim iznosom.

»Mnogi ne znaju, ali za potrebe splitskoga HNK Grad godišnje izdvaja 28 milijuna kuna, što je golem teret za blagajnu. Zato splitski HNS traži da se status ostalih nacionalnih kazališnih kuća u Hrvatskoj izjednači sa zagrebačkim. Time bi se, u slučaju Splita, gradski proračun rasteretio za 14 milijuna kuna, koje bismo mogli iskoristiti za brojne druge važne investicije u kulturi ili u drugim resorima«, istaknuo je Šare, pozivajući sve čimbenike u društvu na zauzimanje pred hrvatskom Vladom, koja, kazao je, sadašnje stanje može

Povlašteni položaj: Zagrebački HNK

promijeniti uz malo dobre volje.

Splitski gradski resor kulture trenutno istodobno ulaže u sedam objekata u kulturi, uključujući Galeriju Vidović, Gradsko kazalište lutaka, Galeriju umjetnina, Dom mladeži i Veliku koncertnu dvoranu. Riječ je o kapitalnim investicijama i projekti-

tempom, što otežava rad tih institucija. Dom mladeži već dva desetljeća čeka adaptaciju, a u ovoj godini za potrebe obnove toga objekta Grad je izdvojio dva milijuna kuna.

U sljedećoj namjerava dati sto tisuća kuna. Isti iznos trebala bi izdvojiti i država, što bi zaokružilo poslove uređenja Doma, jedinoga gradskog prostora u kojem bi splitska mladež na raspolaganje dobila dugo željeni amfiteatar i ostale popratne sadržaje«, ističe Šare. U HNS-u smatraju kako je unatoč predviđenom ulaganju Grada u kulturne objekte nužna i kvalitetnija potpora resornog ministarstva koje se, tvrde u HNS-u, mačehinski odnosi prema Splitu.

»Budući da je riječ o drugom gradu po veličini u Hrvatskoj, smatramo da zaslužuje barem deset posto od 114 milijuna kuna izdvojenih za kulturu u državnom proračunu«, zaključio je Šare.

Mira Jurković

KAZALIŠTE – Gostovanje kazališta »JAK« iz Malog Lošinja

DA NIJE LJUBAVI

Ivana Slunjski

Malološinsko kazalište »JAK« u nedjelju je u Kazalištu »Vidra« u Zagrebu gostovalo s predstavom »Lova(e) Story«.

Nesvakidašnje topao prijam predstave »Lova(e) story«, u režiji Borisa Šegote, dokazuje da je amatersko kazalište često nepravedno zanemarivano. Pomalo predvidljive i iscrpljene tematike, dramski ti-

jek predložka nastao po tekstu Petra Slovinčica »Da nije ljubavi« jasno je naznačen već u prvim prizorima.

Dramski se zaplet u završnoj slici razvija u pravu pučku veselicu, što jamči dostatnu zabavu svakom gledatelju. Jaka polarizacija likova na pozitivne i negativne karaktere, mjestimice ulazeći i u potpunu karikiranost, otkriva komičke potencijale kazališne skupine.

Osnovna priča o ljubavi mladoga para različitih staleških pripadnosti ispresijecana je upadima kabaretskog trija koji komentarima naglašavaju događanje na sceni. Umjesto mišješanja različitih scenskih vrsta, možda bi sretnije rješenje bilo napraviti dvije odvojene predstave. No svaku scensku nesprenost nadomješta širi društveni značaj ovoga kazališta koje predanim radom animira otočane i spašava ih prevetke izolacije.

Plamenko Čengić u Sloveniji i BiH

ZAGREB – Akademski slikar iz Zagreba Plamenko Čengić otvorio je novu samostalnu izložbu (u nizu od tri gotovo istovremene u Sloveniji, uvijek s drugim materijalom) u Galeriji dvorca Sevnica, gdje je izložio crteže i akrile. Riječ je o obradama ljudske glave i figure. Slijede izložbe u studenome u Razstavnom salonu u Rogaškoj Slatini s akrilima većeg formata te izložba u mjestu Radlje, u gradskoj knjižnici, s naglaskom na ex libris. Na tri izložbe autor će se predstaviti s oko sedamdeset radova. I dalje su književni motivi iz 18. i 19. stoljeća zanimljivi poticaj Čengiću uz istraživanje u samom materijalu. Akril pruža i pastu i akvarelni nanos, od mrlja do linija. U crtežu je to uvijek ispitivanje mogućnosti olovke. U grafici Čengić daje prednost suhoj igli. Ovih dana Čengić izlaze i na skupnim izložbama u Tuzli na Međunarodnoj izložbi portreta i u Sarajevu na izložbi malog formata. M. P.

FESTIVALI – U susret Sajmu knjiga u Puli

VATROMET KNJIŽEVNIH ZVIJEZDA

Više od 250 nakladnika i 150 sudionika programa obilježiti će jubilarni, deseti sajam knjiga i autora u Puli od 2. do 11. prosinca / Dodjela nove knjižne nagrade »Kiklop«

PULA – U četvrtak 2. prosinca u Puli se točno u podne u Domu hrvatskih branitelja otvara najveći hrvatski sajam knjiga, jubilarni deseti Sa(n)jam knjiga u Istri – pulski festival knjiga i autora. Tematska opredjeljenost za »Putovanja« dovodi u Pulu dosad najveći broj nakladnika i autora, odnosno nešto više od 250 nakladnika od kojih se dvadesetak pojavljuje prvi put, te stotinu predstavljanja novih knjiga i više od 150 sudionika programa, najavila je u ponedjeljak na konferenciji za novinstvo Magdalena Vodopija, direktorica pulskoga sajma, uz suradnike Gorku Ostojić Cvajner, likovnu kritičarku, povjesničarku umjetnosti i kustosicu Sajma, te organizatorice Egle Vošten i Terezu Pulja.

Osim vatrometa autora, brojnih zvijezda poput Tess Gallager, Thomasa Brussiga, Claudija Magrisa, Orhana Pamuka, ili pisaca iz Slavonije Stanka Andrića i Delimira Rešickog, pa Zvonka Makovića i ostalih, osobito će svečano biti obilježena dodjela knjižne nagrade »Kiklop«, 8. prosinca, nagrade koja se u

sklopu Sajma knjiga u Istri dodjeljuje prvi put u 12 kategorija, od urednika, preko proznog ili debitantskog djela do oblikovanja knjige. Sve programske pojedinosti Sajma knjige u Istri, koji se održava od 2. do 11. prosinca, dostupne su i na web adresi www.sanjamknjige.hr.

Sa(n)jam knjige obuhvaća i susrete »Vikend knjižničara«, predstavljanje »Češke knjige na početku 21. stoljeća«, naravno uz neizostavno predviđanje s hrvatskog na češki Dušana Karpatskog,

Skulptura književne nagrade: »Kiklop« Josipa Diminića

bogatoga glazbenog putovanja Istrom odnosno predstavljanja Arhiva tradicionalne glazbe Renata Pernića, putopisnog projekta »Istra vidjena očima stranaca« uz Gyorgya Dalosa, Norberta Wehra, Urlike Janssen i Alidu Bremer. Tu su i izložbe fotografija, među ostalim Miljenka Marohnića, ovogodišnjeg dobitnika nagrade »Tosho Dabac«, te čeških autora Karola i Matuša Benyckija.

Jubilej Sa(n)jma knjiga u Istri uistinu je izniman, jer se sajam tijekom proteklog desetljeća održao na entuzijazmu pojedinaca, izvan institucija, u duhu festivala knjiga i autora. Međutim, organizatori sajma najavili su već za sljedeću godinu potpunu promjenu koncepcije, pa možda čak i novi kulturni sajam knjige. Također upozoravaju kako je Puli i Istri hitno potreban jedinstven festival-sajamski prostor, što je jednako problem za održavanje Sa(n)jma knjige, kao i Histria festivala, Pulskog filmskog festivala i niz ostalih manifestacija, koje su značajne ne samo za istarski prostor.

Saša Brnabić

PRIRUČNIK POVIJESTI JUGOSLAVENSKE AVIJACIJE

ZAGREB – Knjiga »General avnojske Jugoslavije – sjećanja« general pukovnika Zlatka Rendulića predstavljena je u ponedjeljak u Novinarskom domu. Rendulić je bio zrakoplovni general JNA školovan u SAD-u, bio je od 1972. do umirovljenja 1980. pomoćnik načelnika Generalštaba JNA, predsjednik Komisije za znanstveni rad u JNA te redoviti profesor strategije u Centru za strategijske studije »Maršal Tito«. Izvršni urednik Ilija Ranić kazao je da je za autora AVNOJ simbol anti-fašizma i borbe za slobodu.

Predstavljajući knjigu, prof. dr. Ivo Banac kazao je da »nad knjigom lebdila su oblaci propale države«, te da autor izražava svoje razočaranje i gnjev prema JNA, koja je postala sredstvo za borbu u korist većinskog naro-

da. Banac je naveo da Rendulić smatra da Hrvatska mora ući u NATO iz sigurnosnih razloga, a u EU zbog ekonomskog prosperiteta. Rendulić je odredila »ikarska strast«, a njegova je knjiga »priručnik povijesti jugoslavenske avijacije«. Banac je ocijenio da je Rendulić u knjizi pisao i o izgradnji vojne doktrine JNA, te o tome kako je JNA postala važan izvoznik oružja. Dr. Vlatko Cvrtila smatra da će knjiga razveseliti zaljubljenike u zrakoplovnu tehniku. Autor Zlatko Rendulić je istaknuo da je htio napisati nešto o »ukletoj generaciji« rođenoj neposredno nakon završetka Prvoga svjetskog rata kojoj i sam pripada. Nakladnik je »Golden marketing – Tehnička knjiga«.

Tihomir Ponoš

Talijanska iskustva katalogizacije kulturne baštine

ZAGREB – Predavanje naslovljeno »Kako to rade?« održala je u ponedjeljak Sandra Vasco Rocca u Muzejskom dokumentacijskom centru u Zagrebu. Vasco Rocca je pomoćnica ravnateljice talijanskoga Središnjeg instituta za katalogizaciju i dokumentaciju. Gošća je predstavila temeljna talijanska načela katalogizacije arheološke građe. Središnji institut za katalogizaciju i dokumentaciju djeluje u Rimu, pri Ministarstvu za kulturne spomenike i djelatnost u kulturi Italije. Posebnost njihova sustava jest jedinstvena metodologija koja razumijeva katalogizaciju kao dinamički proces koji određen predmet stavlja u suvremeni kontekst i u izravnu vezu s institucijom u kojoj se čuva. Uz to, Sandra Vasco Rocca naglasila važnost povezivanja odnosno umrežavanja kako bi se pronašao jednak kriterij za svaku vrstu kulturnog dobra. L. T.

Vječne ljubavne peripetije: Iz predstave »Lova(e) story«